

2

De samenstelling van de mens

Alle leringen zijn onontwarbaar verbonden en het is erg moeilijk er een naar voren te halen zonder dat men tenminste een totaal idee heeft van het geheel van de theosofie. Om op een waardevolle manier de samenstelling van de mens te bestuderen, zou men gelijktijdig het universum en God moeten bestuderen, daar God, het universum en de mens onafscheidelijk verbonden zijn met elkaar. Ofschoon we met een mentaal gereedschap werken dat ons dwingt de dingen te scheiden om ze te kunnen bestuderen, is het noodzakelijk als achtergrond van onze studie het fundamentele idee van de eenheid van alle leven voor ogen te houden, het idee van de onkenbare en ongemanifesteerde God waarin de gemanifesteerde God, het universum en de mens zijn geworteld. Zodat de mens in wezen niet verschilt van het universum waarin hij leeft, ook al lijkt dat wel het geval te zijn. In het vorige hoofdstuk hebben we de twee aspecten van alles wat zich manifesteert ter sprake gebracht, de aspecten die we "bewustzijn" en "energie" hebben genoemd. we zullen ze vluchtig bekijken vanuit het standpunt van het goddelijk en vanuit het gezichtspunt van het universum, voordat we ze behandelen zoals ze in de mens voorkomen.

Vanuit het goddelijke gezichtspunt kunnen we zeggen dat de ongemanifesteerde God de gemanifesteerde God voortbrengt, die Vader-Moeder is - Vader het bewustzijnsaspect en Moeder het energieaspect - en die tevens de bron van al het gemanifesteerde leven is. Uit deze Vader-Moeder komen de goden, de Logoi van de verschillende zonnestelsels, de gemanifesteerde

God, de Logos van ons zonnestelsel, is werkelijk onze Hemelse Vader. En Hij vindt zijn wederhelft in onze Hemelse Moeder. In Hem, in Haar, zijn we geworteld en door Hen zijn we in de ongemanifesteerde God geworteld.

Vanuit het oogpunt van het universum willen we, zonder in details van dit zeer complexe process te treden, slechts dat gene aanhalen, wat nodig is voor het begrijpen van de samenstelling van de mens, namelijk dat bewustzijn en energie zich steeds meer differentiëren naarmate ze dieper indalen in dat wat we "manifestatie" noemen - wat is als het ontvouwen, het uitstallen in ruimte-tijd, van alle kwaliteiten, van alle mogelijkheden, in hun totaliteit op een manier die ingebouwd is in hun latente toestand in het ongemanifesteerde. Het energie-aspect brengt de gebieden, de materie van het heelal voort, ingegeven door het bewustzijnsaspect dat, in zekere zin, verscheidenheid doet ontstaan. De theosofie leert ons dat het universum uit zeven verschillende gebieden bestaat. De eerste trilling van de goddelijke energie differentieert zich meer en meer, verdicht zich en wordt ondoorschijnend, tot deze de fysieke materie wordt die ons als vaste stof voorkomt, alhoewel deze zuiver goddelijke energie is, zelfs in het mineralenrijk, en tot op dat niveau doortrokken is en belevendigd wordt door puur goddelijk bewustzijn. Als we van het begin van de manifestatie uitgaan, zijn de twee eerste gebieden samengesteld uit oneindig ijle stof, ontoegankelijk voor ons eindige beperkte kenvermogen; het zijn de goddelijke gebieden en men noemt ze het *adi-* en *anoepadaka-*gebied. Dan volgen het atmische-, het boeddhische, het mentale-, het astrale en het fysieke gebied.

Vanuit de mens gezien kunnen we zeggen dat de goddelijke vonk als individueel bewustzijn verschijnt op het atmische gebied, opgeweld uit het Goddelijke en voortgekomen, geëmaneerd, uit Hem. Daarom zijn het *adi-* en *anoepadaka-*gebied voor ons, in dit stadium van de mensheid, ontoegankelijk. Maar ze te benoemen is geen speculatie daar op het menselijke stadium het boven-menselijke stadium volgt en de leringen die door het occultisme worden gegeven zijn het resultaat van de onderzoeken die volbracht zijn door zoekers die het bovenmenselijke stadium hebben bereikt, en die in zichzelf sub-

tiele vermogens hebben ontwikkeld die hen in staat stellen in contact te treden met de ijlere gebieden en deze waar te nemen, net als de moderne wetenschappers, met behulp van geperfectioneerde instrumenten ver verwijderde planeten kunnen waarnemen. De goddelijke vonk, die we in theosofische bewoordingen de "monade" noemen, is natuurlijk bewustzijn-energie. Op elk gebied hult het bewustzijnsaspect zich in wat men een sluier gemaakt van het energie aspect zou kunnen noemen, wat het voertuig van bewustzijn wordt, en verschijnt de vonk door een voertuig, een bekleding, een lichaam dat overeenkomt met de min of meer subtiële graad, de min of meer gedifferentieerde trilling van een bepaald gebied.

De theosofie zegt ons dat elk gebied zich verdeelt in zeven ondergebieden: er zijn zeven samenstellingen van fysieke materie, zeven samenstellingen van astrale materie, enzovoort. Dat is uiterst belangrijk voor drie gebieden: het fysieke, het mentale en het atmische gebied. Op deze gebieden is het verschil in fijnere stof tussen de onderste en de bovenste gebieden van dien aard, dat zij aan de mens twee verschillende lichamen verschaft. Op het fysieke niveau voorzien de meest verdichte gebieden in de materie in dat wat we gewend zijn als het fysieke lichaam te zien, en wat in werkelijkheid het dichtere fysieke lichaam is. De subtielere gebieden voorzien in de materie voor het etherisch dubbel of het subtielere fysieke lichaam. Op het astrale gebied beschikt de mens over een enkel voertuig, één lichaam, het astrale lichaam. Op het mentale niveau voorzien de meer verdichte gebieden in de stof voor het lager mentale lichaam en de subtielere gebieden in die van het hoger mentale lichaam, dat door de theosofie ook wel het "oorzakelijke" lichaam wordt genoemd. Op het boeddhische gebied is er weer een enkel voertuig, "het boeddhische omhulsel" genaamd of kortweg *boeddhi*. Op het atmische gebied vinden we in de bovenste gebieden het aspect van de vonk die in het middelpunt blijft, geworteld in het Goddelijke, terwijl op het meer verdichte gebied - alhoewel hier nog moeilijk over "dichtheid" gesproken kan worden - de vonk verschijnt als gescheiden van de goddelijke Zon. Het universele Bewustzijn wordt individueel bewustzijn door zich te beperken in deze eerste differentiatie.

De tweedelingen van het fysieke, het mentale en het atmische gebied vormen werkelijke schakels. In het midden van het fysieke gebied bevindt zich de schakel tussen het zichtbare en het onzichtbare, tenminste voor de meesten van ons. In het midden van het mentale gebied bevindt zich de schakel tussen wat we noemen de persoonlijkheid (of het lagere zelf) die bestaat uit het fysiek- vastere en het etherische, het astrale en het lager mentale lichaam, en de individualiteit (of hogere Zelf) die bestaat uit het oorzakelijke lichaam, het boeddhische omhulsel en het *atma*. Midden in het atmische gebied bevindt zich de schakel tussen de individualiteit en de goddelijke vonk of monade.

Zo treden de drie onderdelen van de mens naar voren: de monade, de individualiteit en de persoonlijkheid. De individualiteit is de weerkaatsing van de monade, het Goddelijke; het is het spirituele wezen. De persoonlijkheid is de weerkaatsing van de weerkaatsing en is het tijdelijke werktuig dat door de individualiteit wordt gebruikt voor de duur van een incarnatie. Aan het einde van de incarnatie sterft het fysieke lichaam. Het astrale lichaam overleeft dit voor een korte tijd, maar dan sterft het ook, en dit geldt ook voor het lager mentale lichaam, na een korter of langer verblijf in dat wat door de godsdiensten de hemel en door de theosofie *devachan* wordt genoemd, waarna de individualiteit, die we als eeuwig kunnen zien, zich van een nieuwe persoonlijkheid voorziet, voor een nieuwe incarnatie.

De samenstelling van de mens lijkt door de verschillende voertuigen erg ingewikkeld. Maar we mogen nooit vergeten dat het bewustzijn, wat zich uitdrukt door middel van deze verschillende voertuigen een eenheid is. Wanneer het werkt door het boeddhische omhulsel is het geconditioneerd, al is dat in onze ogen dan nog zo weinig, door de trillingen van dat gebied, en verschijnt het als boeddhisch bewustzijn. Wanneer het werkzaam is door het oorzakelijk lichaam is het begrensd door de beperkingen behorende bij het oorzakelijke lichaam en de daaraan voorafgaande lichamen en het verschijnt het als hoger mentaal bewustzijn. Wanneer het werkzaam is door het lager mentale lichaam zetten de beperkingen zich voort en verschijnt het als gedachte. Door het astrale lichaam verschijnt het als gevoel en op het fysieke gebied, daar waar de beperking het grootst is,

verschijnt het als handeling. Het bewustzijn is één, maar het manifesteert zich overeenkomstig het voertuig waardoor het zich uitdrukt.

Als we ons houden aan de boven genoemde drie delen van de mens kunnen we de drie voornaamste manieren van het functioneren van het bewustzijn naar voren halen. In de persoonlijkheid, waar de beperking het grootst is, vergeet het bewustzijn zijn goddelijk oorsprong en ziet de mens zichzelf als een afgescheiden wezen, totdat hij, als zijn voertuigen voldoende gezuiverd en onder controle zijn, deze persoonlijkheid herkent als een werktuig dat door de individualiteit gebruikt wordt om op lagere gebieden werkzaam te zijn. In de individualiteit, die een permanent voertuig is voor de goddelijk vonk, is het bewustzijn, dat werkzaam is door de spirituele lichamen, oneindig minder beperkt dan in de persoonlijkheid, en op dit gebied is de mens bewust van zijn goddelijke aard. Maar hoe subtiel deze voertuigen ook mogen zijn, ze moeten toch gewekt worden: de individualiteit is een weerspiegeling van de monade, deze moet zich duidelijker aftekenen zodat, naarmate de evolutie zich voortzet, de goddelijke eigenschappen steeds zichtbaarder worden. De individualiteit is eeuwig in vergelijking tot de persoonlijkheid, maar zal eens ophouden te bestaan daar het een begin heeft gehad. De individualiteit is gebonden aan het proces van evolutie en moet als goddelijke kiem, die gezaaid is in de spirituele gebieden, de latente goddelijke eigenschappen openbaren. Wat het *atma* betreft, dat staat boven de tijd. Als straal van de goddelijke Zon, oefent het van binnen druk uit op de individualiteit en daardoor ook op de persoonlijkheid, om zodoende al de latente mogelijkheden tot uiting te brengen, zodat wij wat we in aanleg zijn ook werkelijk kunnen worden.

Het evolutieproces is een onvermijdelijk proces, de goddelijke energie is aan het werk in het innerlijk van alles wat leeft, op elk gebied. Maar de mens heeft de unieke gelegenheid, in zekere mate van buitenaf aan dit proces mee te kunnen werken. Het werk dat we verrichten aan onze lagere voertuigen komt ten goede aan de opbloei van de hogere lichamen. Aan het einde van ieder incarnatie wordt de vrucht van de ervaringen aan het oorzakelijk lichaam toegevoegd en de individualiteit wordt ver-

rijkt. En dit zelfde proces voltrekt zich ook tussen de individualiteit en de monade, want de goddelijke vonk, ook al lijkt het of zij niets meer te leren heeft, moet zelfbewust worden, hetgeen het doel van deze hele lange reis is. Op alle gebieden komt het evolutieproces naar voren als een ontplooiing - alles is in de kiem reeds in ons aanwezig, we hoeven niet te verwerven maar te ontwikkelen, te ontsluiten. Daar het de voertuigen zijn die de ontplooiing van het bewustzijn belemmeren bestaat ons werk uit het beheersen en het zuiveren van die voertuigen zodat de beperking tot het minimum wordt teruggebracht. Er zal altijd beperking zijn daar een voertuig, al is het nog zo zuiver, beperkt is door zijn natuur, maar een zuiver, transparant, meewerkend voertuig is minder beperkend dan een vertroebeld lichaam, vol blokkades en weerstanden en onbewust is van zijn taak als voertuig. Men kan slechts een lichaam beheersen als men ophoudt zich ermee te identificeren, als men het als voertuig erkent. Zo lang wij ons vereenzelvigen met onze persoonlijkheid kunnen wij er slechts een relatieve beheersing over verkrijgen. We moeten dus ons bewustzijn of eigenlijk het centrum van ons bewustzijn verplaatsen naar de individualiteit, zodat wij onze hele persoonlijkheid kunnen overzien, als fysiek, emotioneel en lager mentaal lichaam, als een eenvoudig instrument, een omhulsel, een onontbeerlijk "duikerspak" voor het werk op de lagere gebieden. In de boven-menselijk evolutie, zal het brandpunt van het bewustzijn zich verplaatsen van de spirituele gebieden naar de goddelijke gebieden, van de individualiteit naar de monade.

Wat onszelf betreft, we moeten proberen het centrum van bewustzijn in onze spirituele aard te vestigen. Laten we niet vergeten, dat hoe gezuiverd en beheerst de drie lagere voertuigen van de persoonlijkheid ook zijn, zij altijd een belemmering of beperking vormen door hun wezenlijke aard. De volmaaktheid van een persoonlijkheid is zeer betrekkelijk en we moeten deze volmaaktheid niet nastreven, maar zolang materie aan beperkingen onderhevig is kunnen we in elk geval proberen die materie zo soepel en bruikbaar en zo transparant mogelijk te maken, om er een volgzaam instrument van te maken in de handen van de individualiteit of het hogere Zelf.

Wanneer we over “hoger” of “lager” praten, moeten we oppassen dat we de individualiteit niet zien als iets dat boven de persoonlijkheid zweeft. De individualiteit bevindt zich niet boven de persoonlijkheid, maar veeleer *in* de persoonlijkheid. Zij was er eerder dan de persoonlijkheid en vormt haar innerlijk. Daarom moeten we de goddelijke vlam niet boven ons, maar in ons zoeken. Dit Goddelijke in zuivere toestand is in ons of eerder dat zijn we, en de rest is slechts bekleding.

Maar vergeet niet dat deze omhulsels ook goddelijk zijn, daar alles goddelijk is. Hun rol is niet de vlam te hinderen maar deze te beschermen, zoals het ruimtepak een kosmonaut beschermt als hij de atmosfeer van de aarde verlaat. Als deze omhulsels ons zo hinderen is het alleen omdat we hen niet werkelijk begrijpen. Laten we hen dus eerst beter leren kennen en laten we vooral niet de fout maken hen te verwaarlozen onder voorwendsel dat het slechts omhulsels zijn. Een goede arbeider weet heel goed dat de kwaliteit van zijn werk niet alleen afhangt van zijn behendigheid, maar ook van de kwaliteit van zijn gereedschap. Een goede arbeider is iemand die werkt, die gereedschap gebruikt. Een mens is slechts volledig mens wanneer hij op de lagere gebieden van de manifestatie werkt, als hij het werktuig, dat zijn persoonlijkheid is, gebruikt. Het is niet zo dat we niet meer tot actie moeten komen, of ons moeten afsluiten voor elke emotie, of proberen niet meer te denken, terwijl we ons voorstellen dat we op die manier het Goddelijke kunnen naderen. Het is de bedoeling dat we leren het Goddelijke zich te laten uitdrukken door onze gedachten, emoties en daden. Dat is het doel van onze incarnatie.

Tussen goed en kwaad zou het niet moeilijk moeten zijn te kiezen, want zij die de Meester willen volgen, hebben reeds besloten tot elke prijs het goede te doen. Maar het lichaam en de mens zijn twee, en wat de mens wil, is niet altijd wat het lichaam verlangt.

Als uw lichaam iets verlangt wacht dan even en denk na, of Gij het werkelijk verlangt. Want gij zijt God en gij wilt slechts wat God wil; maar gij moet diep binnen in uzelf kunnen graven om God in u te vinden en ge moet luisteren naar zijn stem die uw stem is. Ziet niet uw lichamen voor uzelf aan, noch het stoffelijk lichaam, noch het begeerte lichaam, noch het verstandslichaam. Elk van deze zal voorwenden uzelf te zijn om datgene te verkrijgen wat het behoeft. Maar gij moet ze alle kennen en uzelf als hun meester.

Alcyone, Aan de voeten van de Meester.

Een reiziger die zich wenst te verplaatsen op aarde, op zee of in de lucht zal een auto, een schip of een ballon gebruiken, naar gelang het milieu waarin hij zich wil bewegen. Maar die verschillende voertuigen veranderen niets aan zijn identiteit als reiziger. En zoals de auto, de boot, de ballon van materiaal en constructie verschillen naar gelang het element waarop en waarin ze zich moeten bewegen, zo ook variëren de voertuigen van de mens naar gelang de omgeving waarin ze bestemd zijn te functioneren.

De dichtheid van hun samenstelling, de lengte van hun leven, hun functies en vermogens hangen af van de rol die ze te vervullen hebben, maar zij hebben allen dit gemeen, dat ze met betrekking tot de mens, vergankelijk zijn. Het zijn zijn instrumenten, zijn dienaren, slijtend en zich vernieuwend naar hun aard, zich aanpassend aan de verschillende behoeften van de mens en aan zijn groeiende mogelijkheden.

Annie Besant, *De mens en zijn lichamen*.